

Kommunal- og distriktsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

Oslo, 29. november 2023

TONOs innspill til ny nasjonal digitaliseringsstrategi

TONO ble etablert i 1928, og er en kollektiv forvaltningsorganisasjon for rettighetshavere til musikkverk. Våre medlemmer er komponister, sangtekstforfattere og musikkforlag. TONO har 41 000 medlemmer, og representerer i tillegg flere millioner komponister, sangtekstforfattere og musikkforlag fra andre land gjennom gjensidighetsavtaler med søsterselskaper verden over. TONO er et samvirke som eies og styres av medlemmene.

Disruptiv digitalisering

Fremveksten av det digitale musikkmarkedet fra rundt år 2000 innebar store omveltninger for musikkskapere, utøvere og musikknæringen generelt. Der strømmetjenestene normalt har fulgt spillereglene og sikret seg de nødvendige rettighetslisensene fra kollektive forvaltningsorganisasjoner har det har vært noe mer utfordrende med de brukergenererte plattformene. Her har imidlertid opphavsrettsdirektivet fra 2019 bidratt til at også dette området har kommet inn i mer ordinære, opphavsrettslige avtaleformer.

Vi gleder oss over at det nye forslaget til revidert åndsverklov, som ble sendt ut på høring 22. november, har som et tydelig definert mål å styrke rettighetshavernes stilling. TONO vil understreke at regjeringens digitaliseringsstrategi også må vektlegge rettighetshaverperspektivet, ikke minst i møte med kunstig intelligens.

Opphavsrett må bli en sentral del av digitaliseringsstrategien

Kunstig intelligens innebærer nok en omveltning, et nytt paradigmeskifte, for den kreative og kulturelle sektoren. Selv om KI gir kunstnere nye og nyttige muligheter, er det ingen tvil om at de også står overfor betydelige utfordringer.

Det er avgjørende med gode rammebetingelser som ivaretar menneskelig kreativitet og åndsverk i vid forstand i møte med maskinene. De opphavsrettslige perspektivene må bli en sentral og iboende del av hele regjeringens digitaliseringsstrategi. Bare da kan det legges et fundament for en bærekraftig utvikling inn i fremtiden, ikke bare for kreativ og kulturell sektor, men også andre sektorer som er basert på åndsverk og opphavsrett.

TONOs svar til regjeringens fire spørsmål

Departementet ber om innspill på fire hovedpunkter. Vi kommenterer derfor konkret under hvert av punktene.

1. Forventninger til strategien

TONO forventer at den nye digitaliseringsstrategien etableres på et fundament der opphavsrettigheter ivaretas. Det opphavsrettslige perspektivet må inkluderes som en naturlig og iboende del av alle områder av digitaliseringsstrategien for å sikre at regjeringen legger et grunnlag for en bærekraftig digitalisering inn i fremtiden.

2. Er det drivkrefter og utviklingstrekk som vil påvirke samfunnet generelt, og som strategien bør ta høyde for?

Kunstig intelligens og maskinlæring er i sin barndom, og vi aner trolig knapt konturene av teknologiens påvirkning på enkeltindivider og samfunnet om fem eller femten år. Digitaliseringsstrategien må derfor være fremtidssikret gjennom å vektlegge de opphavsrettslige, teknologiavhengige prinsippene. Unntakene i opphavsrettsdirektivets artikkel 3 og særlig artikkel 4 bør behandles med varsomhet. Det er dessuten helt sentralt at kunstig intelligens defineres som verktøy til bruk i menneskelig tjeneste, ikke som autonome systemer med iboende egenverdi.

3. Hva er de viktigste mulighetene og utfordringene digitaliseringen fører med seg fremover?

Digitalisering har demokratisert kunstnerisk og kreativt skaperarbeid innen musikk, fotografi, billedkunst, design og så videre. Det er bra. TONO ser imidlertid at digitaliseringen gjør det vanskelig for flertallet av skapere å ha inntekter fra det digitale området som oppleves som rimelige. Vinnerne i denne økonomien er teknologiutviklerne og – plattformene, typisk amerikanske og til dels kinesiske.

Denne erfaringen fra musikk- og medieområdet har overføringsverdi til andre områder og sektorer. Vi vil oppmuntre til at digitaliseringsstrategien legger til rette for utvikling av ny norsk teknologi, innen KI og andre områder, men teknologiselskaper som ønsker å benytte eksisterende opphavsrettslig beskyttede åndsverk må underlegges krav om blant annet gjennomsiktighet og etterlevelse av opphavsrettsprinsipper. Samtidig er det nødvendig å sikre at utenlandske og norske virksomheter har like vilkår, og at disse etterleveres.

Rettighetshaverne står per i dag svakt i møte med KI-selskapene, som trener sine modeller og systemer på opphavsrettslig beskyttet musikk og annet kreativt innhold, uten at de har hatt tillatelse til dette fra rettighetshaverne. Digitaliseringsstrategien bør derfor understreke nødvendigheten av kollektiv lisensiering av opphavsrettigheter. Både norske og utenlandske KI-selskaper og -tjenester med virksomhet i Norge, eller med norske brukere, må respektere etablerte, norske lisensieringsordninger.

Med tanke på at samfunnet står i en nærmest altomfattende digitaliseringsprosess ønsker vi også å spille inn at kunnskap og kompetanse om opphavsrett i større grad bør bli adressert innen utdanning og i styrende dokumenter.

4. Hvordan kan regjeringen bidra til å løse disse utfordringene gjennom denne strategien?

De opphavsrettslige perspektivene må bli en iboende og naturlig del av digitaliseringsstrategien, ikke et tillegg. Regjeringen må understreke nødvendigheten av at ordinære opphavsrettslige prinsipper etterleveres, og at det innføres et påbud om kollektiv lisensiering av opphavsrett, gjennom organisasjoner som TONO, BONO m.fl.

Vi oppfordrer videre til at strategien setter mål om at Norge skal ta en ledende rolle internasjonalt

ved å være et foregangsland som legger til rette for teknologiutvikling der opphavsrett, transparens og kollektiv lisensiering er sentralt.

Forslag til tiltak og innhold i digitaliseringsstrategien - oppsummert

- Digitaliseringsstrategien må understreke viktigheten av at de etablerte opphavsrettslige prinsipper videreføres for bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale i KI-trening og generering av musikk, sangtekster, litteratur, fotografier, billedkunst og så videre.
- Påbud om kollektiv forvaltning for å sikre en rettferdig representasjon av alle berørte rettigheter og likebehandling av rettighetshavere, uavhengig av størrelse.
- Digitaliseringsstrategien bør fremme samarbeid mellom rettighetshavere, teknologiselskaper og forskningsinstitusjoner, for å utvikle et rettferdig og effektivt system. Rettighetshaverne må sitte ved bordet når regler og retningslinjer utvikles, slik at ikke rettighetshaverne blir en tapende part.
- Generativ AI i kommersiell sammenheng må ikke være omfattet av unntakene for tekst- og datamining. All bruk i denne sammenheng må reguleres av opphavsretten.
- Enkle og tydelige reservasjonsmuligheter for rettighetshavere med tanke på KI-trening
- Krav om transparens hos KI-selskaper om hvilke verk teknologien trenes på, med et presumpsjonsprinsipp, der det tas utgangspunkt i at det er benyttet opphavsrettslig beskyttet innhold dersom et selskap/tjeneste ikke kan fremlegge bevis for det motsatte.
- Verk som ved hjelp av KI-teknologi er generert med utgangspunkt i eksisterende originalverk skal reguleres gjennom krav til eksplisitt tillatelse fra rettighetshaverne i originalverket.

Vi ser frem til å se opphavsrettsperspektivet innlemmet som en viktig og naturlig del av regjeringens digitaliseringsstrategi.

Vi takker for muligheten til å gi våre innspill.

Med vennlig hilsen

Karl Vestli
Adm. direktør
TONO